

Cílem práce je ověřit bezpříznakové pořadí vybraných kontextově nezapojených adverbíálií (volných slovesných doplňků) v češtině v závislosti zejména na jejich valenčnosti, sémantice, formě, délce a typu výpovědi, v níž se nacházejí. Výsledky práce byly získány na základě jazykové analýzy více než 1 700 výpovědí z dat Pražského závislostního korpusu. Ukázalo se, že faktor slovesné valence se do bezpříznakového slovosledného pořadí adverbíálií promítá silněji než vliv jejich sémantiky (příslušnosti k sémantické kategorii, např. místa, času, způsobu apod.). V základním slovosledu stojí v češtině nejprve nevalenční (fakultativní) kontextově nezapojená adverbíália, až po nich valenční (obligatorní). O pořadí nevalenčních (nevětně vyjádřených) adverbíálií rozhoduje jejich sémantika. Valenční kontextově nezapojená adverbíália mají oproti nevalenčním také zřetelně silnější tendenci vyskytovat se v roli vlastního rématu v aktuálním členění. Nevalenční kontextově nezapojená adverbíália se přitom vyskytují jak v antepozici, tak v postpozici, valenční v postpozici. Podobně jako valenční adverbíália vystupuje ve slovosledu však i nevalenční adverbíále vyjadřující směr (kam). Na postavení kontextově nezapojeného adverbíália ve slovosledu má částečně vliv i jeho forma (nevalenční adverbíalia bývají častěji než nevalenční předložková spojení v antepozici), délka (adverbíália v antepozici bývají v průměru o slovo kratší než v postpozici) a typ výpovědi (ve výpovědi s řídicím slovesem na druhém místě stávají kontextově nezapojená adverbíália v postpozici, ve výpovědích typu objevení se na scéně v antepozici).